Sivistysvaliokunnalle
Viite: HE 197/2025 vp

Lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 197/2025 vp

Lait ammattikorkeakoululain ja opintotukilain muuttamisesta

(ensihoitaja-, kätilö- ja terveydenhoitajakoulutusta sekä ammatillista opettajankoulutusta koskeva esitys)

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettaviksi ammattikorkeakoululakia ja opintotukilakia. Arene pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysalan koulutusrakenteita kehitetään siten, että ne tukevat osaamisen joustavaa täydentämistä, vastaavat palvelujärjestelmän muuttuviin tarpeisiin ja mahdollistavat tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkojen tarkoituksenmukaisen kohdentamisen.

Esityksessä ehdotetaan, että ensihoitajakoulutus, kätilökoulutus ja terveydenhoitajakoulutus säädettäisiin erillisiksi, sairaanhoitajakoulutuksen lisäksi suoritettaviksi koulutuksiksi. Uudistuksen tavoitteena on mahdollistaa sairaanhoitajatutkinnon jo suorittaneiden pätevöityminen kyseisiin tehtäviin ilman toisen saman tasoisen ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista sekä kohdentaa tutkintokoulutuksen aloituspaikkoja niille, joilla ei vielä ole korkeakoulututkintoa tai samantasoista opiskeluoikeutta.

Lausunnon ydinkohdat:

- Arene pitää perusteltuna tavoitetta selkeyttää ja sujuvoittaa sairaanhoitajatutkinnon jo suorittaneiden koulutuspolkuja ilman toisen samantasoisen tutkinnon suorittamista.
- Ehdotettu koulutusrakenne tukee tarkoituksenmukaista aloituspaikkojen kohdentamista ja voi osaltaan lieventää koulutuksen kasautumista.
- Uudistuksen toimeenpanossa on varmistettava, että koulutuspolkujen joustavuus säilyy ja että osaamisen täydentäminen on aidosti saavutettavaa eri elämäntilanteissa.
- Sosiaali- ja terveysalan osaamisen saatavuus ja palvelujärjestelmän kehittäminen edellyttävät tiivistä yhteyttä koulutuksen, käytäntölähtöisen kehittämistoiminnan ja työelämän välillä.
- Opintotukea ja opintolainahyvitystä koskevat ratkaisut ovat keskeisiä uudistuksen toimivuuden ja opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman kannalta.

Yleisarvio esityksestä

Arene pitää esityksen tavoitteita kokonaisuutena perusteltuina. Sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä tarvitsee monipuolista osaamista sekä joustavia mahdollisuuksia pätevöityä uusiin tehtäviin, eikä nykyinen malli, jossa pätevöityminen edellyttää toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista, kaikilta osin tue osaamisen tehokasta hyödyntämistä tai koulutusjärjestelmän resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

Esitys täyttää EU-sääntelystä nousevat vaatimukset, selkeyttää sosiaali- ja terveysalan koulutusrakenteita ja luo erilliset, tarkoituksenmukaiset opintopolut pätevöitymiseen säilyttäen samalla tarvittavan joustavuuden osaamisen täydentämiseen tutkinnon jälkeen. Arene korostaa kuitenkin, että uudistuksen vaikutuksia tulee tarkastella huolellisesti ammattikorkeakoulujen koulutustehtävän, osaamisen kehittämisen ja palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta.

Keskeiset huomiot

Arene korostaa, että ensihoitaja-, kätilö- ja terveydenhoitajakoulutuksen eriyttäminen sairaanhoitajakoulutuksesta voi tukea koulutuspolkujen selkeytymistä ja osaamisen tarkoituksenmukaista täydentämistä. Samalla on tärkeää varmistaa, että mahdollisuus suorittaa ensihoitaja- ja terveydenhoitajakoulutus edelleen yhtenäisenä kokonaisuutena säilyy, jotta koulutusjärjestelmä voi vastata erilaisiin opiskelijaprofiileihin ja alueellisiin tarpeisiin.

Arene pitää keskeisenä, että uudistus tukee sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän kehittämistä. Ammattikorkeakoulut kouluttavat valtaosan alan ammattihenkilöstöstä ja toimivat tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa. Koulutuksen yhteys käytäntölähtöiseen kehittämistoimintaan ja palveluprosessien uudistamiseen on vahvuus, jota sääntelyn tulee tukea eikä heikentää.

Arene korostaa, että sosiaali- ja terveysalan osaamisen turvaaminen edellyttää elinikäistä oppimista, jossa täydennys- ja erikoistavat koulutukset sekä kliiniset urapolut kytkeytyvät tiiviisti ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis-, innovaatio- ja oppimistoimintaan (TKIO). Ammattikorkeakoulut mahdollistavat tämän käytäntölähtöisesti osana alueellista palvelujärjestelmää, mutta rahoituksessa on selkeä epäsuhta: sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa yliopistosta valmistuneiden erikoistumiskoulutuksia lähes 100 miljoonalla eurolla, kun ammattikorkeakoulusta valmistuneiden vastaava rahoitus on reilut 10 miljoonaa euroa. Vastaava epäsuhta näkyy myös sosiaali- ja terveysalan harjoittelukorvauksissa, joissa yliopistokoulutuksen harjoittelusta maksettavat korvaukset ovat noin kahdeksankertaisia verrattuna ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelukorvauksiin, vaikka ammattikorkeakoulut kouluttavat valtaosan alan käytännön ammattilaisista.

Opintotukea ja opintolainahyvitystä koskevat esitykset ovat uudistuksen kannalta olennaisia. Arene katsoo, että opiskelijoiden taloudelliset edellytykset suorittaa lisäkoulutuksia tavoiteajassa ovat keskeinen edellytys sille, että uudistuksen tavoitteet toteutuvat käytännössä.

Arene kiinnittää huomiota siihen, että ammattikorkeakouluista suoritettujen tutkintojen määrä on kasvanut voimakkaasti samaan aikaan, kun perusrahoitus tutkintoa kohden on heikentynyt. Vuosina 2014–2024 ammattikorkeakouluista suoritettujen terveyden ja hyvinvoinnin tutkintojen määrä kasvoi noin 46 prosenttia samalla kun inflaatiokorjattu perusrahoitus tutkintoa kohden laski noin kolmanneksella. Tässä tilanteessa koulutusrakenteen muutoksia toteutettaessa on välttämätöntä arvioida realistisesti, miten kasvavat volyymit ja lisääntyvät vaatimukset voidaan toteuttaa ilman, että koulutuksen laatu, ohjaus ja alueellinen yhdenvertaisuus vaarantuvat.

Arene korostaa, että esityksessä ehdotettu koulutusrakenteen muutos lisää ammattikorkeakoulujen opetuksen, ohjauksen ja arvioinnin vaatimuksia ilman, että rahoituskehikkoa esitetään vastaavasti muutettavaksi. Ilman riittäviä resursseja uudistus uhkaa jäädä rakenteelliseksi, jolloin sen tavoitteet koulutuspolkujen sujuvoittamisesta ja osaamisen saatavuuden vahvistamisesta eivät toteudu yhdenvertaisesti eri alueilla. Päätöksenteossa on siksi arvioitava realistisesti, miten uudistuksen toimeenpano turvataan kasvavien koulutusvolyymien ja kiristyvien resurssien oloissa.

Ammatillista opettajankoulutusta koskevien säännösten täsmentämistä Arene pitää lähtökohtaisesti selkeyttävänä. On tärkeää, että sääntely tukee ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia järjestää opettajankoulutusta johdonmukaisesti ja ennakoitavasti ilman tarpeettomia hallinnollisia muutoksia.

Yhteenveto

Arene pitää esitystä kokonaisuutena perusteltuna ja katsoo sen voivan edistää sosiaali- ja terveysalan osaamisen tarkoituksenmukaista kehittämistä sekä tutkintokoulutuksen aloituspaikkojen parempaa kohdentumista. Uudistuksen onnistuminen edellyttää kuitenkin huolellista toimeenpanoa, koulutuspolkujen joustavuuden säilyttämistä sekä opiskelijoiden taloudellisten edellytysten turvaamista.

Arene pitää tärkeänä, että esityksen jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa huomioidaan ammattikorkeakoulujen rooli keskeisinä sosiaali- ja terveysalan osaamisen, kehittämisen ja palvelujärjestelmän uudistamisen toimijoina.

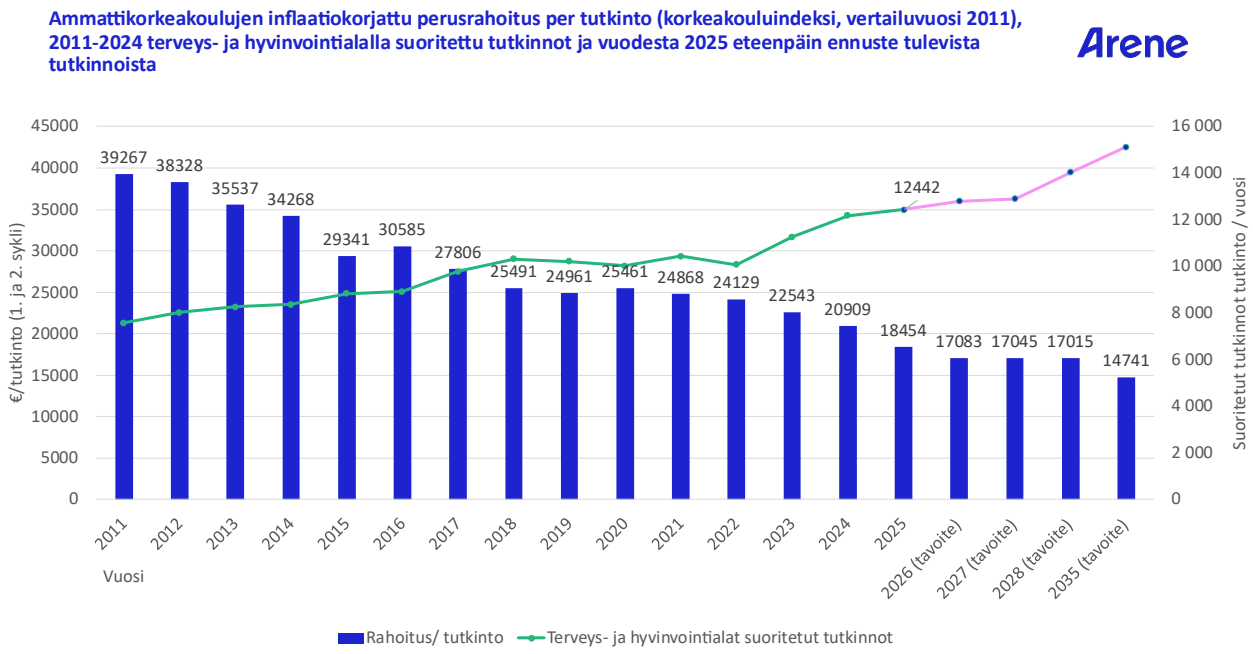

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta — puheenjohtaja

Ida Mielityinen — toiminnanjohtaja